

Intervenció arqueològica a l'avinguda de l'Estatut de Catalunya, 1-21. Districte de Horta-Guinardó. Codi 114/19

(Barcelona, Barcelonès)
Desembre 2019 i març de 2020

Núm. Expedient:
470 K121-NB 2019/1-27707
470 K121-NB 2020/1-28039

Kamen Sablev
Mireia Crespo

ABANS. SERVEIS CULTURALS S.L.

c. Ventura Plaja 30-32, Àtic 1ª

08028 Barcelona

Telf.: 667 746 340 /637 794 864

ivansalvado.abans@gmail.com /jordichoren.abans@gmail.com

www.facebook.com/Abans

Direcció arqueològica

Kamen Sablev

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized initial 'K' followed by a series of loops and a final horizontal stroke.

Coordinació

Jordi Chorén

A handwritten signature in black ink, featuring several overlapping horizontal strokes and a small mark at the end.

A Barcelona, 15 de novembre de 2019

Índex

Fitxa tècnica.....	4
Motius de la intervenció	5
Localització	6
Marc geogràfic i geològic.....	7
Síntesi històrica i antecedents arqueològics.....	8
Metodologia	10
Desenvolupament dels treballs arqueològics	11
Conclusions i interpretació.....	13
Afectació arqueològica.....	14
Bibliografia.....	15
Annexos.....	16
Annex 1.....	17
Documentació fotogràfica.....	17
Annex 2.....	24
Planimetries	24
Índex de plànols	25

Fitxa tècnica

Nom de la intervenció	Avinguda de l'Estatut de Catalunya, 1-21
Municipi	Barcelona
Comarca	Barcelonès
Coordenades UTM ETRS89	X: 429419.7 / Y: 4586863.8 X: 429335.5 / Y: 4586954.9
Alçada	105-87m snm.
Tipus de jaciment	Urbà
Tipus d'intervenció	Preventiva
Tipus d'activitat	Control
Resultat de la intervenció	Negatiu
Cronologia	-
Dates de la intervenció	Permís K. Sablev: 02/12/2019 a 31/12/2019 Pròrroga M. Crespo: 03/03/2020 a 13/03/2020
Coordinador	Jordi Chorén
Arqueòleg director	Kamen Sablev
Topografia	ABANS Serveis Culturals s.l.
Infografia	Jordi Chorén
Propietari de la finca	Junta de Compensació del Sector La Clota - Reordenació
Règim jurídic de la finca	Públic
Promoció i finançament	Junta de Compensació del Sector La Clota - Reordenació
Codi	114/19
Superfície total del solar	19.300m ²
Superfície afectada	767m ²
Protecció existent	Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric

Motius de la intervenció

La present intervenció arqueològica s'ha realitzat al solar corresponent a l'avinguda de l'Estatut de Catalunya, 1-21 (Districte d'Horta-Guinardó, Barcelona). Aquest espai està inclòs en un gran projecte de reordenació del districte d'Horta-Guinardó que planteja, entre altres coses, una millora urbana del sector de la Clota. Això requereix de l'execució de rases per a la instal·lació de serveis, concretament un nou col·lector d'aigües residuals.

Donat que, el lloc on es troba s'inclou en una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric, des de l'Ajuntament de Barcelona es va emetre un Projecte d'Intervenció Arqueològica (PIA), seguint la normativa municipal i general en matèria patrimonial, que indicava la necessitat de realitzar un control arqueològic dels treballs i l'excavació arqueològica de les restes que poguessin aparèixer.

Assabentada d'aquest fet, la promoció de l'obra contactà amb l'empresa **ABANS Serveis Culturals s.l.**, per tal que es fes càrrec dels treballs arqueològics derivats de les obres.

Les tasques derivades dels moviments de terres van ser coordinades per l'arqueòleg Jordi Chorén, tot assumint la direcció tècnica l'arqueòleg Kamen Sablev en una primera fase realitzada al mes de desembre de 2019 i finalitzant-se els treballs ja al mes de març de 2020 sota la direcció tècnica de l'arqueòloga Mireia Crespo.

Localització

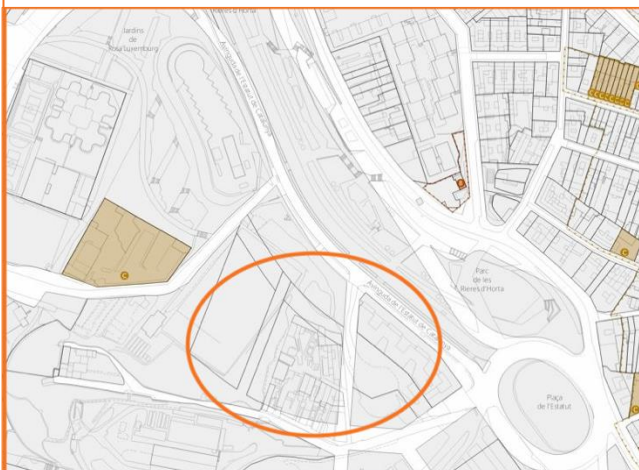

Fig. 1. Plànol topogràfic de situació de la intervenció. Extret de: www.icc.cat, retocat. Basat en base topogràfica E: 1/5000

Fig. 2. Ortofotomapa de situació de la intervenció. Extret de: www.icc.cat, retocat. Basat en base topogràfica E: 1/5000

Municipi	Barcelona
Comarca	Barcelonès
Context	Zona urbana Av. Estatut de Catalunya 1-21 (Districte d'Horta-Guinardó, Barcelona)
Coordenades UTM ETRS89	X: 429419.7 / Y: 4586863.8 X: 429335.5 / Y: 4586954.9
Alçada	105-87m snm.

Marc geogràfic i geològic¹

La ciutat de Barcelona ocupa un pla inclinat, que s'estén des de la Serra de Collserola a la mar i entre els rius Llobregat i Besòs, amb un subsòl de característiques molt diverses.

La serra de Collserola, així com els turons de Monterols, el Putxet, el Carmel i la Rovira, que s'alineen al peu de la serra, són format per pissarres i gresos intruïts per granitoides i, localment, per calcàries; totes aquestes roques són d'edat paleozoica (entre 500 i 300 milions d'anys). Un sistema de falles esglaona aquests conjunts de roques fins a sota el mar.

Als graons més baixos, sobre les roques paleozoiques, hi ha dipòsits més moderns, del Neogen, en concret del Miocè (entre 25 i 5 milions d'anys) amb abundants restes fòssils marins que es poden observar a Montjuïc, i del Pliocè (entre 5 i 2 milions d'anys que afloren en petits relleus com el Mont Tàber, l'indret on s'instal·là el primer assentament romà de la ciutat.

Al pla de Barcelona tots els materials paleozoics, miocens i pliocens són recoberts per dipòsits del Quaternari antic o Plistocè (entre 2 milions d'anys i uns 8.000 anys) damunt dels quals hi ha materials més recents, de l'Holocè (dels darrers 8.000 anys).

Al peu de la serra de Collserola aquests dipòsits són formats per arrossegalls procedents d'aquests relleus i a la part baixa de la ciutat per dipòsits de platja o d'antigues maresmes, que permeten reconstruir el traçat del litoral en diferents moments del passat. A banda i banda del pla de Barcelona i, separats per Montjuïc, s'estenen els deltes del Llobregat i del Besòs.

En aquesta plana completament urbanitzada destaquen varies zones clarament diferenciades, el nucli antic correspon a la primitiva ciutat romana damunt del Mont Tàber (15m snm) proper al mar. El nucli de Montjuïc al sud, que s'aixeca suaument al pla i que cau bruscamment sobre el mar fent-se inexpugnable el seu accés des d'aquesta posició, i els ravals més pròxims que s'originaren entorn aquests nuclis.

Per altra banda, tenim tota una sèrie de nuclis poblacionals que, emergits fora de les muralles, acabaran essent absorbits per la ciutat en una de les seves dues importants crescudes (amb la construcció de les muralles del segle XIII o durant l'expansió del segle XIX amb la creació de l'Eixample.

---

¹ Informació extreta de: http://www.igc.cat/web/files/201010_igc_racab_plafo_fabra.pdf

Síntesi històrica i antecedents arqueològics

L'indret on es va dur a terme l'actuació s'inclou en una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric, per la qual cosa es va realitzar una Intervenció Arqueològica preventiva prèviament a la realització de les obres, d'acord amb la normativa municipal i general en matèria patrimonial.

Donat l'interès de l'indret, les previsions sobre la necessitat d'intervenir-hi arqueològicament com a seguiment de la intervenció urbanística eren més que fonamentades.

D'una manera molt resumida, podem dir que el lloc que ens ocupa té un alt interès històric i arqueològic ja que:

1. El lloc de la intervenció és a l'ager de la ciutat romana de Barcino, al Pla de Barcelona, indret on es localitzen nombroses vil·les romanes.
2. **Can Tarrida**²: Era una casa senyorial amb finestrals gòtics situada entre el carrer de Ca l'Inglésies i el carrer de Marcel·lí. L'any 1897 l'últim propietari va llegar la masia a la Casa de la Caritat de Barcelona. Després de dur-hi a terme diverses reformes i adaptacions, s'hi van instal·lar dues escoles de pàrvuls i dues més de nivell preparatori. L'any 1974 es va enderrocar per poder construir l'avinguda de l'Estatut de Catalunya.
3. **Plaça de l'Estatut**³: Arrel de la construcció d'un col·lector, es va dur a terme una intervenció arqueològica que va permetre documentar un mur, a tocar del carrer de Marcel·lí, que es va interpretar com a mur de contenció de la llera d'una antiga riera que baixava per l'actual carrer de Marcel·lí per anar a desguassar a la que passava per la zona de l'actual carrer de Porto. Es va poder datar la construcció del mur vora el segle XVIII i la seva amortització, al segle XX.
4. **Can Don Joan**⁴: Sembla ser que als seus inicis aquest mas es coneixia amb el nom de Mas Castellar i era la casa del noble Cruylles. Estava situat en un turonet, a la zona on actualment hi ha el carrer del Marquès de Castellbell i el carrer de Porto, a la Clota. Era un mas que disposava d'horta, jardí i aigua abundant i que el baró de Maldà va descriure com a "...torre i hisenda d'allò ben regalada d'aigua que mana de ses fonts i d'aquella gran cascada que llença un gran fondo safareig amb peixos davant de la torre...". Malauradament, actualment d'aquesta casa excepcional ja no en queda res. A mitjans de la dècada dels 1920, només en quedava poc més que un pou i alguna paret.

² Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3319>)

³ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3459>)

⁴ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2985>)

5. **Ceràmica ibèrica**⁵: Es té notícia que l'any 1964 Llibert Piera va recollir a la zona de Can Don Joan, dalt d'un altiplà, entre dues rieres i al peu del camí vell que baixava de Sant Genís d'Horta, ceràmica ibèrica abundant. Més avall, a prop d'un torrent desaparegut, en terreny planer, es van trobar fragments grossos i no rodats de ceràmica feta a mà, espatulada i decorada amb incisions i cordons de l'Edat del Ferro. A més, també es van documentar restes de cargols i ullals de senglar.
6. **Torre Jussana**⁶: Els treballs de rehabilitació de l'immoble van permetre documentar arqueològicament una sepultura o panteó familiar, d'estil neoclassicista, corresponent a una família benestant de la ciutat de Barcelona que va ser construïda l'any 1825. A partir dels materials abocats sobre l'estructura es va considerar que el seu segellament hauria tingut lloc a principis del segle XX, però els individus del seu interior ja havien estat traslladats a un cementiri.

---

⁵ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2985>)

⁶ Carta Arqueològica de Barcelona (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3263>)

Metodologia

Degut a les característiques de l'obra, es va dur a terme un control arqueològic de les obres de rebaix del subsòl, per tal de detectar la presència o no de restes arqueològiques, paleontològiques o patrimonials.

En cas d'haver-ne localitzat, aquestes s'haurien documentat oportunament, prèvia notificació als serveis territorials del servei d'arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Aquesta documentació hauria pogut comportar l'excavació de les restes arqueològiques aparegudes, la qual s'hauria realitzat seguint la metodologia corresponent.

Desenvolupament dels treballs arqueològics

El projecte de millora i reurbanització del sector de la Clota, dins del Pla de Reordenació del Districte d'Horta-Guinardó, ha comportat una sèrie de moviments de terres i obertura de rases, que s'han realitzat sota control arqueològic degut a que la zona està catalogada com a Zona d'Interès Arqueològic. Tot i que el projecte abasta una àrea molt extensa, la present actuació es centrava en els treballs relacionats amb la urbanització del sector i no amb la construcció dels futurs edificis.

La present intervenció s'ha realitzat en el solar de l'Avinguda de l'Estatut de Catalunya, 1-21 i ha consistit en l'obertura d'una rasa de banda a banda del solar, per instal·lar un nou col·lector d'aigües residuals pel nou bloc de pisos que s'hi ha de construir en un futur proper. Per l'existència de forts desnivells, s'havia de regularitzar la resta de l'espai objecte d'urbanització i la resta de rases previstes només afectarien als nivells aportats, motiu pel qual quedaven fora de l'àmbit dels treballs de control arqueològic.

La presència d'una edificació abandonada i en mal estat al mig del traçat de la rasa i que, per motius aliens a l'obra no s'havia pogut enderrocar amb anterioritat, ocasionà que els treballs s'haguessin de realitzar en diverses fases.

Per solucionar aquest problema, la promotora i l'empresa constructora decidiren obrir un primer tram de rasa al sud-est del solar i un segon tram al nord-oest durant el mes de desembre, sota el control de l'arqueòleg Kamen Sablev, salvant l'edifici i permetent anar realitzant els treballs d'instal·lació.

Al mes de març de 2020, un cop ja enderrocada l'edificació, es realitzà el tram de rasa central, sota la supervisió de l'arqueòloga Mireia Crespo.

L'enderroc de la casa, una edificació molt posterior a la Guerra Civil, es va fer sense control arqueològic.

Rasa del col·lector

La rasa realitzada presentava una amplada d'1,5m al seu fons (per encabir un tub de 90cm de diàmetre) i una profunditat d'entre 1 i 2,5m respecte a la cota inicial de la intervenció, amb una

inclinació de NO a SE. Tanmateix, cal mencionar que, per raons de seguretat, l'amplada superior de la rasa oscil·lava entre 2,5 i 3m, per poder efectuar parets atalussades i evitar així possibles accidents.

Durant el seguiment arqueològic de les obres, no es van identificar estructures de cap tipus, ni tan sols estrats antròpics en la zona d'intervenció, apareixent directament un substrat argilós de color ataronjat amb margues blanques característiques del terreny geològic natural de Barcelona.

Conclusions i interpretació

Els treballs objecte de control s'han centrat en la fase d'urbanització d'una gran àrea en el sector de La Clota (Districte d'Horta-Guinardó), a on en fases posteriors es preveu la construcció de diverses edificacions.

Degut als desnivells existents, es preveia grans aportacions de terres, a sobre dels quals es farien la major part de les rases, sense arribar a afectar el subsòl original. Així, només es va haver d'efectuar el control de l'obertura d'una rasa de grans dimensions per a ubicar el nou col·lector d'aigües residuals. Durant el control no es va poder localitzar cap tipus d'estructura ni estrat arqueològic i, a més, a pocs centímetres del superficial, de seguida es van identificar argiles de tipus geològic.

Les obres de construcció de blocs de pisos en el sector de la Clota dins del Districte d'Horta-Guinardó, han motivat la realització d'una rasa per connectar les futures edificacions amb un

Tot i així, no es pot descartar la presència de restes arqueològiques i/o patrimonials de qualsevol tipus al mateix solar o a zones properes, ja que ens trobem en una àrea de la ciutat amb evidències d'ocupació humana com a mínim des d'època ibèrica.

Afectació arqueològica

Degut a la no aparició de restes arqueològiques o patrimonials de qualsevol tipus, no es pot parlar de cap tipus d'afectació de tipus arqueològic.

Bibliografia

- CARANDINI, A. (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Editorial Crítica. Barcelona.
- HARRIS, E. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Editorial Crítica. Barcelona.
- INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA (n.d): Mapa de Barcelona. Obtingut el 18 de gener de 2020 a <http://www.icc.cat/vissir3/>
- http://www.igc.cat/web/files/201010_igc_racab_plafo_fabra.pdf

Annexos

Annex 1

Documentació fotogràfica

Índex de fotografies

Foto 1. Vista general abans de l'inici de l'obertura de la rasa.

Foto 2. Inici del rebaix del primer tram de rasa.

Foto 3. Seguiment excavació del primer tram de la rasa.

Foto 4. Inici rebaix del segon tram de rasa.

Foto 5. Seguiment excavació del segon tram de rasa.

Foto 6. Vista general de la casa a enderrocar.

Foto 7. Seguiment del rebaix de la unió entre els dos trams de rasa, un cop enderrocada la casa.

Inventari fotogràfic del disc annex

1. Vistes generals (114-19_001-011)
2. Control excavació rasa (114-19_012-027)
3. Instal·lació del tub (114-19_028-032)

Foto 1. Vista general abans de l'inici de l'obertura de la rasa.

Foto 2. Inici del rebaix del primer tram de rasa.

Foto 3. Seguiment excavació del primer tram de la rasa.

Foto 4. Inici rebaix del segon tram de rasa.

Foto 5. Seguiment excavació del segon tram de rasa.

Foto 6. Vista general de la casa a enderrocar.

Foto 7. Seguiment del rebaix de la unió entre els dos trams de rasa, un cop enderrocada la casa.

Annex 2

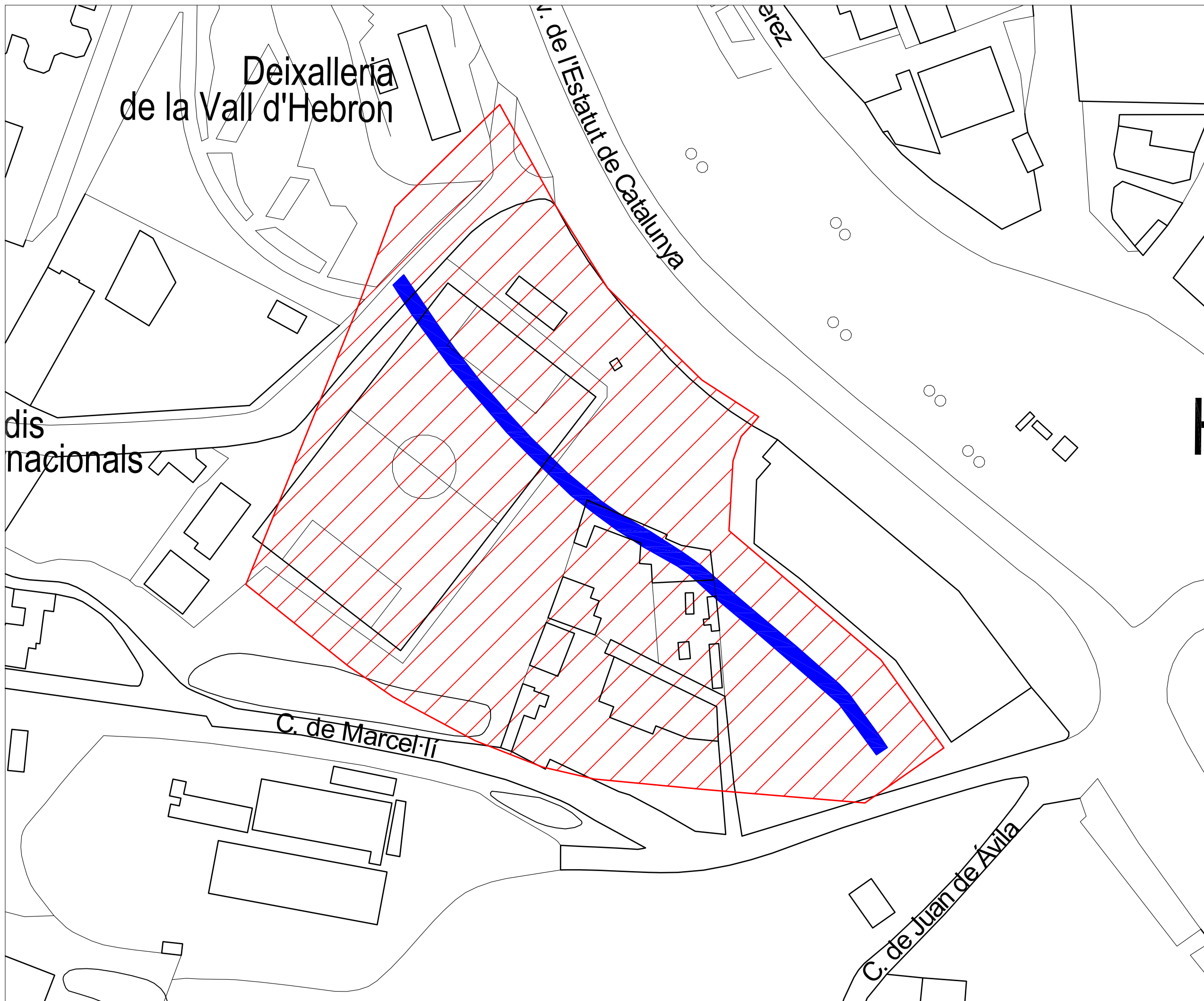
Planimetries

Índex de plànols

- 1- Plànol general de la intervenció. E: 1/1000. A3
- 2- Secció A-A'. E: 1/20. A3

ABANS
SERVEIS CULTURALS

UBICACIÓ

LLEGENDA

- Àmbit afectació del projecte
- Àrea afectada per la rasa

INTERVENCIÓ

Intervenció arqueològica a l'avinguda de l'Estatut de Catalunya, 1-21 (Districte d'Horta-Guinardó, Barcelona).

TÍTOL

Plànol general de la intervenció

DIRECCIÓ

Kamen Sablev; Mireia Crespo

PLANIMETRIA

Jordi Chorén Tosar

NÚM. EXPEDIENT	CODI
470 K121 NB 2019/1-27707	114/19
470 K121 NB 2020/1-28039	

DATA

Desembre de 2019 i març de 2020

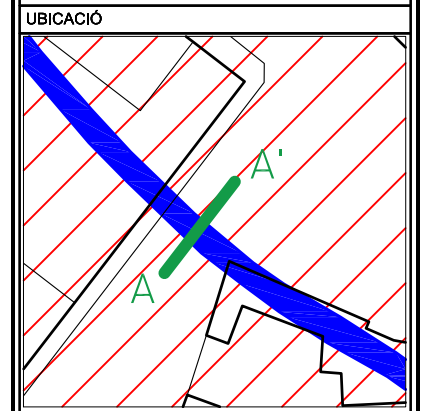
BASE TOPOGRÀFICA

ICGC 1:5000 Sistema de referència ETRS89

ESCALA

1:1000

NÚM	CLIENT
1	Junta de Compensació del Sector La Clota-Reordenació

LLEGENDA

	Rajols, maons, teules
	Nivell vegetal superficial
	Estructures en secció
	Paviments en secció
	Límit afectació obra
	Límit intervenció
	Substrat geològic

INTERVENCIÓ
Intervenció arqueològica a l'avinguda de l'Estatut de Catalunya, 1-21 (Districte d'Horta-Guinardó, Barcelona).

TÍTOL
Secció A-A'

DIRECCIÓ
Kamen Sablev; Mireia Crespo

PLANIMETRIA
Jordi Chorén Tosar

NÚM. EXPEDIENT	CODI
470 K121 NB 2019/1-27707	114/19
470 K121 NB 2020/1-28039	

DATA
Desembre de 2019 i març de 2020

BASE TOPOGRÀFICA
ICGC 1:5000 Sistema de referència ETRS89

ESCALA
1:20

NÚM 2	CLIENT Junta de Compensació del Sector La Clota-Reordenació
----------	--

